

рархічнай партыйнай лесьвіцы. Магутнасьць *мэгафону* была максымальна дазволенам узроўнем гуку для народу. Але ўжываць гэтае прыстасаваньне народ (у асобе трэнэраў, настаўнікаў фізьчнага выхаваньня або пляжных інструктараў) мог толькі ў часе спартовых спаборніцтваў ці турыстычных зьлётаў. У астатніх выпадках *мэгафоны* ўжывала так званая народная міліцыя.

Сапраўды народным *мэгафон* зрабіўся толькі зь зьяўленьнем надзеі на дэмакратыю. Гэта ён узмацняў голас прамоўцаў 30 кастрычніка 1988 году. Ён заклікаў удзельнікаў на першыя мітынгі апазыцыі, стаяў у пікетах, браў удзел у фармаваньні калёнаў дэманстрантаў і праводзіў перадвыбарчую агітацыю.

Зь іншага боку барыкадаў яго спрабавалі перамагчы *мэгафоны* абаронцаў спачатку савецкай, а потым прэзыдэнцкай улады. Гэтая вайна *мэгафонаў* і спарадзіла сынонім слова *мэгафон* — мацюгальнік.

Нават у тыя часы, калі апазыцыя здолела прабіцца да мікрафонаў, *мэгафон* не губляў свайго значэньня. Ён стаўся сапраўдным узмацняльнікам жывога чалавечага голасу. *Мэгафоны* мела і мае кожная больш-менш арганізаваная група ці суполка, я ўжо не кажу пра рухі і партыі.

Мэгафон — адна з тых рэчаў, якую ўдзячныя нашчадкі ўжо ў наступным стагодзьдзі маглі б ушанаваць помнікам.

Мэліярацыя

Валянцін Акудовіч

Гісторыю Беларусі ў XX стагодзьдзі збольшага можна ўкласьці ў пяць словаў: „рэвалюцыя“, „вайна“, „*мэліярацыя*“, „Чарнобыль“ і „незалежнасьць“. За кожным з гэтых словаў стаяць апакаліптычныя падзеі, але я наважуся сьцьвярджаць, што найвялікшая зь іх пазначаецца словам *мэліярацыя*. Пасьля *мэліярацыі* ў нас няма і ўжо ніколі ня будзе той краіны, якую Багушэвіч назваў жаночым імем Беларусь.

Літаральна за некалькі дзесяцігодзьдзяў раней сарамліва схаваная за баляцінамі, хмызамі й купамі дрэваў краіна выгалілася да небакраю, зрабілася адкрытай і плоскай, як пляншэт, на якім пад транспарцір накрэсьленыя протыя лініі каналаў. Аніякі землятрус ня змог бы нагэтулькі зьмяніць ландшафт Беларусі, як зьмяніла яго *мэліярацыя*...

Але ж ці толькі ландшафт зрабіўся іншым? *Мэліярацыя* не была адно касмэтычнай дзеяй. Не. Гэта была апэрацыя па зьмене, калі можна так сказаць, полу краіны. Пасьля яе завяршэньня Беларусь разьвіталася са сваёй жаночай сутнасьцю.

Чалавеку мэдыцына мяняе пол ужо досыць даўно. Але, здаецца, упершыню падобнае было прароблена з цэлай краінаю. І хаця праз плястычныя маніпуляцыі жанчына можа прыдбаць сабе пэніс, а мужчына — грудзі, але ж жаночы пэніс ня здольны апладніць улоньне, а з цыцак мужчыны ня выцсьнеш і кроплі малака для немаўляці.

Напэўна, сяго-таго мае апошнія словы трохі зьбянтэжаць. Буду шчырым — мяне таксама бянтэжыць мэтафара Беларусі як жанчыны з пэнісам. Якая

звонку выдае на мужчыну, але няздольная ні праліць жыццядайнае семя, ні прыняць яго ў сябе.

І я б вокамгненна змяніў яе на іншую, каб празь перамену мэтафараў можна было вярнуць жыццядайнасьць знявечанаму *мэліярацый* чэраву краіны, якую Багушэвіч калісьці назваў жаночым імем Беларусь.

Мэтро

Зьміцер Бартосік

У перакладзе з грэцкай мовы слова *metropolis* азначае горад-маці. Ці сталіца. Францускі выраз *chemin de fer métropolitain*, сталічная чыгунка, зь цягам часу скараціўся да проста „*мэтрапалітэну*“. У 1984 годзе сваё *мэтро* зьявілася і ў Менску.

А першы ў сьвеце *мэтрапалітэн* быў адкрыты ў Лёндане, тады, калі пад Менскам ішлі баі паміж паўстанцамі Каліноўскага й расейскай арміяй. Цяжка спалучыць гэты падзеі ў адным часе: заклік „У нас няма дваран“ і абвешчаны „Асьцярожна! Дзьверы зачыняюцца“ — такую, здаецца, далёкую гісторыю і такі сучасны від транспарту.

У XX стагодзьдзі *мэтро* разглядалася ня толькі як зручны транспарт. Гэта быў яшчэ і моцны сродак савецкай манумэнтальнай прапаганды. Ад „Плошчы Леніна“ мы праз „Кастрычніцкую“ ехалі да канечнай станцыі „Маскоўская“ і ганарыліся сваёй далучанасьцю да клюбу мэгаполісаў. Да букету менскага паветра дадаўся цёплы, смалісты пах шпалаў, а ў лексыкон менчукоў паступова ўваходзілі новыя фразы: „Сустрэнемся ў *мэтро*“, „Трэба пасьпець на апошні цягнік“, „Ля якой станцыі Вы жывяце?“.

З набыцьцём незалежнасьці была нават ідэя, што мэтро аўтаматычна станецца прапагандастам беларушчыны. Але станцыяў „Кальварыйская“ або „Цівалі“ мы так і не дачакаліся. Ня стала нашае *мэтро* й дзейснаю базаю незалежнага прафсаюзнага руху.

Паводле былых савецкіх плянаў сёлета мусіла запрацаваць трэцяя, апошняя лінія. Але *мэтро* — штука дарагая. Асабліва пры кошце праезду ў пару амэрыканскіх цэнтаў. Можна, менавіта на трэцяй лініі мы калі-небудзь пачуем: „Станцыя „Каліноўская“. Наступная станцыя — „Плошча 25 сакавіка“. Каб ужо ніколі не праехаць паўз сваё.

Мяжа

Ігар Бабкоў

Слова *мяжа* набыло сваё сучаснае значэньне толькі ў XX стагодзьдзі. Раней у значэньні яго ўжываліся словы „рубеж“ і „граніца“. *Мяжа*, паводле Ластоўскага, усяго толькі неўзараная паласа зямлі, якая падзяляе ральлю.

Для сёньняшняга беларускага вуха слова *мяжа* гучыць амаль што трагічна. *Межы* Беларусі дасюль няпэўныя і неабароненыя. Мы фатальна *адмежаваныя* ад Захаду. На гэтым кірунку стаяць *памежныя* слупы й бытуюць *памежнікі*. Мы ўсё яшчэ знаходзім сябе на *памежжы* між Захадам і Ўсходам. Апазыцыя *размежаваная*. Яе лідэры *абмежаваныя* ў рэсурсах..

У XX стагодзьдзі *межаў* было зашмат. Іх сьціплы пералік дасюль застаец-